

สันติภาพที่มีเสรีภาพ

[Liberal Peace]

IPP
29

Insider Peacebuilders Platform

พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน

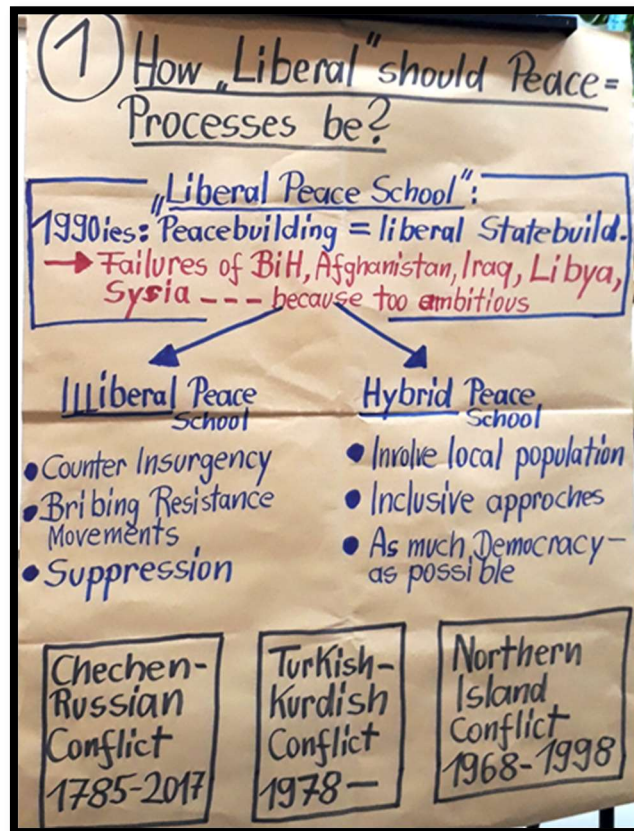
เมษายน
 2562
 ปัตตานี

หัวข้อ:	สันติภาพที่มีเสรีภาพ
วิทยากร:	Dr.Norbert Ropers ที่ปรึกษาอาวุโส สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้
เวลา:	27-28 เมษายน 2562
สถานที่:	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

สันติภาพที่มีเสรีภาพกับกระบวนการสันติภาพ

ประเด็นที่จะนำเสนอวันนี้เป็นสองประเด็นใหญ่ที่กำลังอยู่ในการถกเถียงของโลกแห่งการสร้างสันติภาพ คำว่าประชาธิปไตย เป็นคำที่ใช้กันแพร่หลายทั่วโลก ในส่วนของแวดวงคนทำงานสันติภาพ หากต้องการที่จะสื่อสารนัยยะของกระบวนการสันติภาพที่เป็นประชาธิปไตย จะใช้คำว่า “สันติภาพที่มีเสรีภาพ” (Liberal Peace)

คำถามคือ การที่จะมีสันติภาพที่ยั่งยืนได้นั้น จำเป็นจะต้องมีประชาธิปไตยหรือมี “เสรีภาพ” ควบคู่กันด้วยหรือไม่?

Liberal Peace / Illiberal Peace

แนวคิดที่มีการพูดกันมาในโลกนี้ช่วงหลายสิบปีที่ผ่านมา คือ แนวคิดเรื่องสันติภาพที่มีเสรีภาพ หรือ “Liberal Peace” เป็นสำนักคิดหนึ่งที่ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ นักการเมือง หรือนักกิจกรรมทั้งหลาย ก็จะบอกว่า ถ้าจะสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในรัฐ ก็จะต้องสร้างรัฐที่มีเสรีภาพมีประชาธิปไตย

หลังสงครามเย็นในทศวรรษ 1990s นักการเมืองจำนวนมากบอกว่า **ถ้าจะสร้างสันติภาพจะต้องเป็นสันติภาพที่มาพร้อมประชาธิปไตย หรือเป็นการสร้างสันติภาพที่ประชาชนมีเสรีภาพด้วย** แนวคิดนี้ถูกแพร่กระจายออกไปโดยเฉพาะฝั่งโลกตะวันตกในพื้นที่ความขัดแย้งต่างๆ ในโลก ยกตัวอย่างเช่นความขัดแย้งในบอสเนีย-เฮอเซอร์โกวีนาที่อยู่ในบอลข่าน ตะวันตก ความขัดแย้งในอัฟกานิสถาน อิรัก ลิเบีย หรือซีเรีย ในช่วงตลอด 20-30 ปีที่ผ่านมา ก็ถูกนำเสนอด้วยวิธีคิดแบบนี้ คือแนวคิดที่ว่าถ้าจะสร้างรัฐที่มีสันติภาพได้ รัฐนั้นจะต้องเป็นรัฐที่ประชาชนมีเสรีภาพด้วย

วิธีที่จะดูว่ามีเสรีภาพหรือไม่ คือดูว่ามีการเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยหรือไม่ มีการเคารพสิทธิมนุษยชนหรือไม่ มีเสรีภาพความเสมอภาคหรือไม่ ถ้ามีสิ่งเหล่านี้ แปลว่ารัฐนั้นกำลังเดินไปสู่ทิศทางที่ถูกต้อง

หลังจากใช้แนวคิดประชาธิปไตยตะวันตกหรือประชาธิปไตยที่มีเสรีภาพนี้ ปรากฏว่าผ่านไป 20-30 ปี ความขัดแย้งในบอสเนีย-เฮอเซอร์โกวีนา อัฟกานิสถาน อิรัก ลิเบีย ซีเรีย กลับเลวร้ายกว่าเดิมเสียอีก มันไม่ประสบความสำเร็จในการใช้เรื่อง Liberal Peace ในพื้นที่เหล่านั้น ทำให้มีคนออกมาวิพากษ์วิจารณ์ความล้มเหลวในประเทศเหล่านั้นโดยแบ่งเป็นสองข้าง ข้างหนึ่งก็บอกว่าถ้าอย่างนั้น Liberal Peace ที่นำมาจากโลกตะวันตกมันใช้ไม่ได้ผล สิ่งที่ดีควรจะทำคือต้องเป็นสิ่งที่นักวิชาการเรียกกันว่าสันติภาพที่ไม่มีเสรีภาพ หรือสันติภาพที่ไร้เสรีภาพ หรือ “Illiberal Peace”

คำว่า Illiberal Peace ไม่ได้ถูกใช้โดยคนที่ใช้มันเอง แต่ถูกเรียกจากบรรดานักวิชาการหรือนักปฏิบัติที่ไม่เห็นด้วยกับสิ่งที่รัฐต่างๆ ใช้วิธีเหล่านี้ เช่นประเทศรัสเซีย หรือรัฐทั้งหลายที่แตกออกมาจากสหภาพโซเวียต รวมไปถึงจีนที่ใช้วิธีแบบนี้

ในที่นี้ขอยกตัวอย่างรัฐที่ใช้แนวคิดนี้คือเซเชเนี่ย เวลาถามคนในเซเชเนี่ยว่าปัญหาของเขาเกิดขึ้นเมื่อไร เขาจะบอกว่าเกิดขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 ประเด็นความขัดแย้งระหว่างเซเชเนี่ยกับรัสเซียหรืออดีตสหภาพโซเวียตคือ คนเซเชเนี่ยเป็นมุสลิม ส่วนรัสเซียเป็นกรีกออร์ทอดอกซ์ สิ่งที่รัสเซียทำคือพยายามจะเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของคนเซเชเนี่ยในเรื่องภาษาและศาสนา มีความพยายามจะทำให้คนเซเชเนี่ยเป็นกรีกออร์ทอดอกซ์

ปัจจุบันรัฐบาลรัสเซียทำอะไรบ้างกับคนในเซเชเนี่ย ประธานาธิบดีปูตินทำอะไรที่เรียกว่า illiberal peace ในกรณีนี้ สิ่งที่รัฐบาลทำในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาคือ มีสงครามเกิดขึ้น 3 ครั้ง ช่วงเวลานั้นก็มีผู้ได้รับผลกระทบไปมากกว่า 100,000 ถึง 106,000 คน สิ่งที่ขบวนการต่อสู้ของเซเชเนี่ยทำคือเข้าไปโจมตีหลายแห่ง เช่น เข้าไปในมอสโกวางระเบิดรถไฟใต้ดิน ในโรง

ละคร เรื่องราวที่น่าสะทือนใจคือเข้าไปวางระเบิดในโรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถม ทำให้เด็ก 200 คนจากนักเรียนทั้งหมด 1,000 คน เสียชีวิตจากกรณีนั้น แล้วสิ่งที่รัสเซียทำคือตอบโต้กลับโดยไม่ได้เคารพหลักมนุษยธรรมระหว่างประเทศ คือเข้าไปโจมตีวางระเบิดทำให้เมืองในเซเชเนี่ยเสียหายอย่างมาก สิ่งที่น่าประหลาดใจคือการกดขบวนการเหล่านี้ ทำลายคู่ตรงข้ามอย่างราบคาบ ในที่สุดขบวนการของเซเชเนี่ยก็พ่ายแพ้ต่อรัฐบาลรัสเซีย

สิ่งที่น่าประหลาดใจต่อมาคือมีข้อตกลงระหว่างรัฐบาลรัสเซียกับกลุ่มผู้นำศาสนาของเซเชเนี่ย ซึ่งมาพร้อมกับสิ้นบนมหาศาล รวมถึงการให้อภิสิทธิ์ทั้งหลายกับเซเชเนี่ยต่อไปหากยุติขบวนการเคลื่อนไหวเหล่านี้ พุดง่าย ๆ คือติดสินบนขบวนการต่อสู้เซเชเนี่ยเวลานี้ก็สงบราบเรียบไม่มีความรุนแรงเกิดขึ้นอีก ปัจจุบันประธานาธิบดีหรือผู้นำของเซเชเนี่ยเองก็คือลูกชายของอดีตผู้นำขบวนการต่อสู้ ซึ่งยอมรับเงื่อนไขเหล่านี้และยอมรับเงินจำนวนมากของรัสเซีย รวมไปถึงยอมตกอยู่ภายใต้รัสเซีย เป็นส่วนหนึ่งของรัสเซีย และ**กำจัดขบวนการต่อสู้ที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางเหล่านี้ของเซเชเนี่ยออกไป นี่คือ illiberal peace**

เราจะเห็นตัวอย่างอีกหลายกรณี โดยเฉพาะในประเทศที่เป็นอดีตสหภาพโซเวียตที่อยู่ในสถานการณ์เดียวกัน รวมถึงล่าสุดคือกรณีจีนกับอุยกูร์ซึ่งดูเหมือนจะไปในทิศทาง illiberal peace

แต่นอกจากด้านสุดโต่งหรือสุดขั้วสองด้านดังกล่าวแล้ว (คือ สันติภาพที่มีเสรีภาพและสันติภาพที่ไร้เสรีภาพ) ยังมีอีกแนวคิดหนึ่ง คือสันติภาพแบบผสม ซึ่งกำลังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในขณะนี้

Hybrid Peace School

แบบตรงกลางหรือแบบลูกผสมคือการผสมระหว่างสองด้าน (liberal peace/illiberal peace) คือ **มีความพยายามที่จะสร้างรัฐที่มีสันติภาพและมีเสรีภาพ แต่เงื่อนไขหรือสภาพแวดล้อมของระบอบการเมืองไม่เอื้ออำนวย** หรือทำให้การนำไปสู่รัฐที่เสรีเป็นไปได้ยาก จึงเกิดสิ่งที่เรียกว่า **“สันติภาพแบบผสม”** หรือ “Hybrid Peace” ซึ่งอาจจะเป็นแบบที่เหมาะสมที่สุดในทางปฏิบัติ บางคนเรียกสั้นๆ ว่า practical peaceful หรือสำนักคิดสายสันติภาพที่เป็นไปได้มากที่สุดในทางปฏิบัติ

กรณีตุรกี การต่อสู้ระหว่างรัฐบาลตุรกีกับชาวเคิร์ดถือว่าเป็นแบบที่เป็น hybrid ที่สุด คนเคิร์ดถูกกดขี่อย่างมากจากรัฐบาลตุรกีโดยเฉพาะช่วงทศวรรษ 1960-1970 ในช่วงนั้นรัฐบาลตุรกีพยายามจะทำให้ประเทศเป็นหนึ่งเดียวกัน ด้วยการบอกว่าจะต้องมีภาษาเดียว ศาสนาเดียว รวมไปถึงการแต่งกายก็ต้องเหมือนกัน บังคับให้คนเคิร์ดเปลี่ยนการแต่งกายของตัวเองและห้ามเรียกตัวเองว่าเป็นเคิร์ด แต่ให้เรียกว่าเป็นตุรกีบนเขา เป็นชนเผ่าของตุรกี นำไปสู่ความไม่พอใจของกลุ่มนักศึกษาซึ่งออกมาเคลื่อนไหวและตั้งขบวนการต่อสู้ของชาวเคิร์ด ตอนทีประธานาธิบดีเออร์โดกันและพรรคความยุติธรรมและการพัฒนา (AKP) ขึ้นมาครองอำนาจในช่วงต้นๆ เออร์โดกันก็พยายามหยิบยกหรือพูดถึงประเด็นปัญหาข้อเรียกร้อง

ของชาวเคิร์ด อาจจะเป็นพรรคแรกๆ ด้วยซ้ำที่พยายามหยิบยกหรือแก้ปัญหานี้ ซึ่งมันเวิร์กมากในตอนแรก มีความพยายามที่จะแก้ปัญหของชาวเคิร์ดในช่วงต้น แต่ว่าบริบทแวดล้อมเมื่อเกิดความขัดแย้งในซีเรียและอิรัก มีคนเคิร์ดจำนวนมากที่อาศัยอยู่ในสองประเทศนี้ ทำให้เกิดความแตกแยกขึ้นมาอีกครั้งระหว่างรัฐบาลตุรกีกับชาวเคิร์ด คนเคิร์ดจำนวนมากอาศัยอยู่ในอิรักและมีบทบาททางการเมืองด้วย ส่วนหนึ่งก็อยู่ในซีเรีย ความพยายามที่จะมีอิทธิพลของตุรกีในภูมิภาคก็จะมีปัญหาเพราะเกิดปัญหาว่า ถ้าเช่นนั้นแล้วภูมิภาคนี้ควรจะหน้าตาอย่างไร พรรค AKP ซึ่งนำโดยเออร์โดกันกับชาวเคิร์ดในสองประเทศนี้ก็มีความขัดแย้งระหว่างกันมากขึ้น

วิธิตหรือสำนักคิดแนวนี้พยายามจะใช้แนวทางประชาธิปไตยมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ และประชาชนในพื้นที่หรือในประเทศเองก็มีบทบาทสำคัญต่อสำนักคิดนี้ด้วย มีองค์กรที่เป็นนักเคลื่อนไหวจำนวนมากนับหมื่นคนที่เคลื่อนไหวอยู่ในแถบภูมิภาคนี้ที่พยายามจะยุติความขัดแย้งระหว่างตุรกีกับเคิร์ด และมีบทบาทสำคัญในการที่จะทำให้ความขัดแย้งนี้ไม่รุนแรงมากเกินไป ถ้าดูภูมิทัศน์ของประเทศซีเรีย อิรักและตุรกี จะพบว่ายังมีบางพื้นที่ที่ยังมีความขัดแย้ง บางพื้นที่ก็สงบไปแล้ว เป็นลักษณะที่ชี้ให้เห็นถึงแนวคิดนี้ เพราะว่ามี ความพยายามของภาคประชาสังคม เอ็นจีโอ หรือกลุ่มองค์กรเคลื่อนไหวของประชาชนไม่ว่าจากฝั่งเคิร์ดหรือฝั่งตุรกีพยายามจะยุติปัญหาในพื้นที่ของตน คือมันไม่ได้จับทั้งประเทศแต่มีบางพื้นที่จับบางพื้นที่ก็ยังไม่จับ

เหตุผลที่สำคัญเพราะเคิร์ดเองก็เป็นขบวนการเคลื่อนไหวที่มีความเข้มแข็งมากที่สุดขบวนการหนึ่งในโลก เป็นกองกำลังที่ถูกใช้เพื่อต่อสู้กับกลุ่มไอเอส ตุรกีก็ไม่พอใจมากขึ้นเพราะว่าการที่เคิร์ดได้รับยกย่องมีชื่อเสียงมากขึ้นในการต่อสู้เป็นกองกำลังที่มีประสิทธิภาพโดยได้รับเครื่องมือเทคโนโลยีต่างๆ จากสหรัฐอเมริกา ซึ่งเคิร์ดเองก็สามารถจะใช้เครื่องมือเหล่านั้นในการต่อต้านรัฐบาลตุรกีได้เหมือนกัน

ความขัดแย้งระหว่างสองกลุ่มนี้ยังอยู่ต่อไปอีกเป็นสิบปีตราบไต่ที่ความขัดแย้งในสามประเทศนี้ยังคงอยู่ แต่ว่าแนวโน้มจะไปในทิศทางนี้ก็คือมีความผลระหว่างบทบาทของการใช้กำลังทหารคู่ไปกับความพยายามของประชาชนที่จะยุติปัญหา มันจะไม่ไปข้างใดข้างหนึ่งแต่มันจะไปในแนวโน้ม แนวโน้มเป็นอย่างนั้น คือมีความเป็นไปได้ที่จะไปสู่ความเป็นรัฐที่มีเสรี แต่ว่าด้วยความที่มีเงื่อนไข มีกรอบ หรือมีปัจจัยอย่างอื่นที่ทำให้มันเป็นไปได้ ก็เลยยังอยู่ในภาวะครึ่งๆ กลางๆ กำกึ่งแบบนี้ นี่คือแบบผสม

กรณีไอร์แลนด์เหนือ ไอร์แลนด์เหนือมีความขัดแย้งระหว่างสองกลุ่มคือกลุ่มที่เป็นคาทอลิกซึ่งอยู่ข้างไอร์แลนด์กับ Unionist ซึ่งอยู่ฝ่ายเดียวกับอังกฤษ มีสองประเทศเข้ามาเกี่ยวข้องคือไอร์แลนด์กับอังกฤษ มี 4 พรรคการเมืองและมีเครือข่ายผู้หญิงที่มีความเข้มแข็ง ใช้เวลาประมาณ 15 ปีที่พยายามจะยุติปัญหาในไอร์แลนด์เหนือ นี่เป็นความขัดแย้งที่เข้า

ใกล้สันติภาพที่มีเสรีมากที่สุด เป็นการสร้างรัฐที่มีเสรีประชาธิปไตย ใช้ระบบประชาธิปไตย และพยายามจะเคารพสิทธิมนุษยชน

คำถาม: illiberal peace ในอีกแง่ก็คือสันติภาพที่ถูกปล้นชิง (หรือถูก corrupt) หรือไม่?

คำตอบ: กรณีเซเชเนียเป็นรัฐบาลระบอบเผด็จการอย่างชัดเจน ที่น่าเศร้าคือมันยังดำเนินต่อไป เซเชเนียเองก็พยายามจะเสนอข้อเสนอกการแก้ปัญหาแบบนี้ให้กับกรณีความขัดแย้งหรือวิกฤตการณ์ในประเทศอื่นๆ ด้วย มีบางประเทศที่พยายามรับไปใช้ เช่นคอเคซัสทางตอนเหนือ คือ illiberal peace เป็นสันติภาพที่ไม่มีเสรีแบบขั้นสุดชัดเจน แต่ก็มีบางกรณีที่เราลักษณะบางอย่างของสันติภาพที่ไม่มีเสรีไปใช้ เช่นรัฐบาลตุรกีก็ทำบางอย่างที่ไม่ชอบธรรมหรือไม่เป็นเสรี

คำถาม: กรณีเซเชเนียที่ติดสินบนขบวนการต่อสู้ แล้วความสัมพันธ์ของขบวนการกับประชาชนทั่วไปเป็นอย่างไร เพราะว่าคนส่วนใหญ่เป็นมุสลิมซึ่งต่างจากรัสเซียที่เป็นออร์ทอดอกซ์

คำตอบ: คนในเซเชเนียที่เป็นประชาชนรากหญ้าก็มีความทุกข์ยาก มีสภาพความเป็นอยู่ที่ไม่ได้สบาย แต่คนชั้นกลางเองก็เอาตัวกับรัฐบาล ช่องว่างระหว่างสองชนชั้นก็มี คือประชาชนเองไม่ค่อยมีทางเลือกโดยเฉพาะในแง่ของเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคม หนึ่งในสามของประชากรถ้าเป็นไปได้ก็ลี้ภัยออกจากประเทศ ส่วนขบวนการต่อสู้ที่เป็นสายสุดโต่งก็ไปเป็นส่วนหนึ่งของไอเอส

คำถาม: ขบวนการต่อสู้ในเซเชเนีย ลูกชายของผู้นำการต่อสู้ขึ้นมาเป็นประธานาธิบดี การได้มาของตำแหน่งผ่านการเลือกตั้งหรือว่ายกให้โดยพฤติน สองคือขบวนการต่อสู้มีเฉพาะกลุ่มนี้กลุ่มเดียวหรือกลุ่มอื่นๆ ที่หนีไปอยู่ที่อื่น หรือยังมีการต่อสู้อยู่ไม่จบในขณะนี้?

คำตอบ: ได้รับการเลือกตั้ง แต่บนเงื่อนไขว่าจะเลือกมัย ถ้าไม่เลือกก็ถูกฆ่า ถ้าไม่เลือกก็ลำบาก จึงต้องเลือก มันก็เป็นการสืบทอดอำนาจคล้ายๆ กิจการในครอบครัวจากพ่อไปลูก ซึ่งก็ยังเป็นผู้นำศาสนา แล้วก็ยังมีการต่อสู้การเคลื่อนไหวของขบวนการอยู่แต่กำลังไม่ได้มีมากเท่ารัฐบาล เพราะรัฐบาลได้รับการสนับสนุนโดยเฉพาะด้านความมั่นคงจากรัฐบาลมอสโคว์ ทำให้ค่อนข้างเข้มแข็ง

คำถาม: มีคำหนึ่งที่อธิบาย illiberal peace ได้ดีที่สุดคือ victory peace หรือสันติภาพที่ผ่านการได้ชัยชนะของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก่อนหน้านั้นนอร์เบิร์ตก็มีประสบการณ์ในศรีลังกา อยากถามว่าการนี้ศรีลังกาในช่วงสิบปีให้หลัง หลังจากเอาชนะฝ่ายกบฏทมิฬ แล้วมีความรุนแรงรูปแบบใหม่เกิดขึ้นมา กรณีศรีลังกามีคนศึกษาว่าเป็น illiberal peace หรือไม่อย่างไร

คำตอบ: กรณีศรีลังกา รัฐบาลศรีลังกาปราบกลุ่มกบฏ ไม่เรียกว่ามีกระบวนการสันติภาพเลย มันคือการเอาชนะทางการทหารปกติแต่ไม่มีการพูดคุยสันติภาพหรือการเจรจา ขณะที่ในกรณีเซเชลส์มีการคุยกันมีการเจรจาระหว่างรัฐบาลกับขบวนการต่อสู้ เพียงแต่เงื่อนไขของคู่เจรจาทำให้อีกฝ่ายต้องรับ คือเช่นการติดสินบนหรืออะไรก็แล้วแต่

คำถาม: ในไอร์แลนด์เหนือกระบวนการสันติภาพเกิดจากหลายๆ ฝ่าย อาจเริ่มจากกลุ่มผู้หญิง นั่นเป็นปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกก็คือคนไอริชที่ไปอยู่อเมริกา 20 ล้านคนผลักดันให้เกิดสันติภาพขึ้น ไม่ใช่ลำพังแต่อังกฤษเพียงฝ่ายเดียว เมื่อเทียบ กับเคิร์ดที่อยู่ต่างประเทศ ประเด็นที่น่าสนใจคือตอนนี้ไอร์แลนด์เหนือกลับมาสู้กันต่อแล้ว มีนักข่าวถูกยิง ประเด็นที่กลับมาสู้กันต่อหลังจากเหมือนว่าสงบแล้วมาจากพวกที่เรียกในบ้านเราว่า ชรบ. (ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน) หรือ อรบ. (ราษฎรอาสารักษาหมู่บ้าน) คือจะมีคนที่สู้เพื่อรัฐ สู้เพื่อ King สู้เพื่ออังกฤษ แต่พอสงครามสงบ พวกนี้จากที่เคยจับปืนแล้วไม่มีงานทำ ก็กลับมาสู้ใหม่แล้วก็ไม่มีพื้นที่ให้ยื่น

คำตอบ: ไอร์แลนด์เหนือก็มีปัญหา คนไอร์แลนด์เองก็ถูกกีดกัน ไม่สามารถจะใช้ภาษาของตัวเองได้ แต่ว่าหลังจากมีการยุติความขัดแย้ง ทั้งสองฝ่ายเองก็ทำตามสิ่งที่ตกลงกันได้ แต่ในขณะที่ยังโครงสร้างของรัฐเป็น hybrid เพราะบางส่วนหนึ่งมันยังมีองค์ประกอบของ liberal peace อยู่คือไม่มีการละเมิดกฎหมาย กฎหมายยังคงดีสิทธิ์อยู่ แต่ว่ามีองค์ประกอบของ illiberal peace ด้วยเหมือนกันเพราะว่าความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนยังมีการแบ่งแยกกีดกันกันอยู่ เพราะฉะนั้นในแง่ของมันไม่ได้เสรี ไม่ได้เคารพกัน มันถึงเป็น hybrid คือโครงสร้างของรัฐเป็น liberal แต่ความสัมพันธ์ของคนยังไม่ liberal เต็มที่

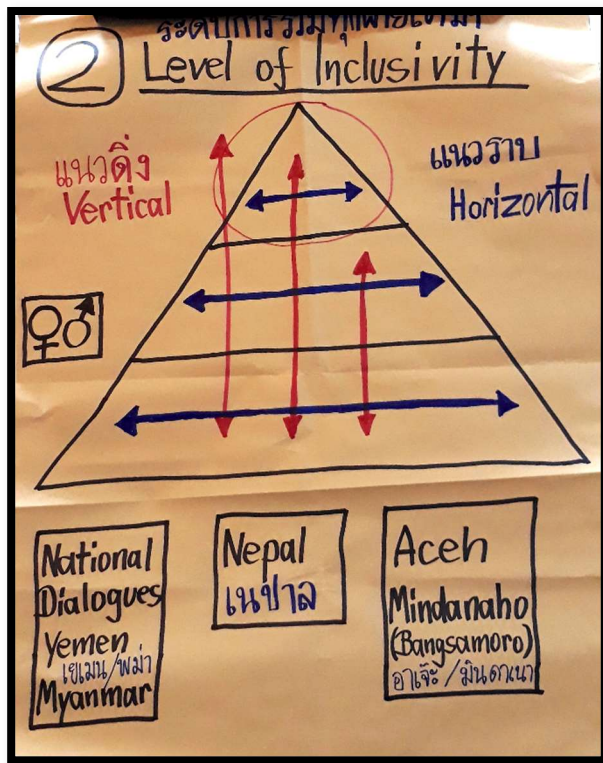
คำถาม: สรุปทั้ง 3 แนวคิด คือ หนึ่ง liberal peace สันติภาพที่มีเสรีภาพและประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน กรณีไอร์แลนด์เหนือคือตัวอย่างของ liberal peace คือมีกระบวนการเจรจา มีพื้นที่เปิดให้เกิดประชาธิปไตย เคารพในสิทธิมนุษยชน ส่วน illiberal peace ก็คือสันติภาพในลักษณะของการกดทับ การที่มีอำนาจของคนที่มียุทธิพลมากกว่ามากกดทับอีกกลุ่มแล้วบังคับหรือใช้กระบวนการต่างๆ ในการทำให้ตัวเองได้เปรียบ คือการกดทับไว้ยังไม่สันติภาพเกิดขึ้นอย่างแท้จริง อาจลุกขึ้นระเบิดขึ้นมาอีกเมื่อไรก็ได้ แต่สำหรับ hybrid peace ยังไม่ค่อยเข้าใจว่าคืออะไร

คำตอบ: คำเหล่านี้ (liberal peace, illiberal peace, hybrid peace) เามาจาก UN (องค์การสหประชาชาติ) คิดขึ้นมาในช่วงทศวรรษ 1990 ที่บอกว่าถ้าจะมีสันติภาพที่ยั่งยืน มีเสรี มีประชาธิปไตย มันควรต้องมีอะไรบางอย่างถึงจะเรียกว่าสันติภาพ

ที่มีเสรี (liberal peace) เช่น มีการเลือกตั้ง ผู้นำมาจากการเลือกตั้ง มีการเคารพสิทธิมนุษยชน แต่ละคนมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันเหล่านี้เป็นเงื่อนไขของการบอกว่าประเทศหรือพื้นที่นั้นๆ มีสันติภาพที่มีเสรี ตอนที่ UN เข้าไปตั้งสำนักงานในบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา สิ่งที่ UN ทำคือไปบอกว่าการเมืองว่าต้องทำดังต่อไปนี้หนึ่งสองสาม UN เข้าไปให้ประเทศเหล่านี้ทำตามที่เขาบอก ซึ่งสุดท้ายก็ล้มเหลว ถ้าไปดูเอกสาร UN ล่าสุดเมื่อปีที่แล้ว ปรากฏว่าคำนี้หายไปแล้ว (คำว่า liberal peace) พุดง่ายๆ คือกลับมาพิจารณาแล้วว่าไม่ควรใช้คำว่า liberal peace อีกแล้ว แต่น่าจะพูดถึงสันติภาพหรืออะไรที่เป็นไปได้จริงๆ อะไรที่ทำได้ก็ทำ อะไรที่ทำไม่ได้ก็ปล่อยไว้อย่างนั้น เมื่อไรทำได้ค่อยทำ คือออกไปในแนวที่เน้นแนวทางปฏิบัติมากขึ้น แต่ก็จะมีหลายหน่วยงานใน UN หน่วยงานย่อยๆ ยังคงใช้แบบเดิมก็คือว่า ถ้าการสร้างรัฐนั้นเป็นประชาธิปไตยก็จะมีสันติภาพที่มีเสรีภาพมากขึ้นซึ่งก็ยังมีหลายหน่วยงานใช้อยู่

อย่างไรก็ตาม hybrid peace เป็นคำที่ไม่มีความชัดเจนในตัวเอง เพราะมันเป็นความพยายามที่จะจัดการกับสองขั้วนั้น แต่ hybrid peace มีข้อเด่นที่สำคัญก็คือว่ามันมีแนวโน้มที่จะนำไปสู่ liberal peace พยายามจะไปในทิศทางนั้นแต่ยังไม่ถึงด้วยเงื่อนไขปัจจัยหลายอย่างที่เข้ามา

ระดับของการรวมทุกฝ่ายเข้ามาในกระบวนการสันติภาพ

วันนี้เราได้พูดคุยกันถึงแนวคิดที่จะทำให้ไปสู่ liberal peace หรือว่าจะผสมมันอย่างไร โดยเน้นว่าจะไบบ้างที่ทำได้ หรือเป็นไปได้ การสร้างสันติภาพที่เป็นจริงหรือเป็นไปได้ภายใต้เงื่อนไขแบบนี้ควรจะทำอย่างไร

แต่นอกจากประเด็นเรื่องสันติภาพที่มีเสรีแล้ว อีกเรื่องหนึ่งที่เป็นที่ถกเถียงกันอยู่ในโลกเวลานี้ก็คือ **ระดับของการที่จะรวมเอาทุกฝ่ายเข้ามาอยู่ในกระบวนการ หรือ “Inclusivity”**

จากภาพสามเหลี่ยม ข้างบนคือยอดพีระมิด เปรียบได้กับผู้นำของขบวนการต่อสู้ ผู้นำของรัฐบาล ส่วนข้างล่างก็จะ เป็นประชาชนทั่วไป นักการเมือง นักเคลื่อนไหว เวลาเราพูดถึงระดับของการรวมเอาทุกฝ่ายเข้ามาหรือ inclusivity นั้น จะมีอยู่สองแบบ

แบบที่หนึ่ง คือระหว่างฝ่ายคู่ขัดแย้งหรือคู่กรณีที่อยู่บนยอดของพีระมิด ซึ่งก็คือขบวนการกับรัฐบาล เป็นระดับที่เป็นแนวราบ ความสัมพันธ์แนวระนาบนี้มันไม่ควรหยุดเฉพาะบนยอดพีระมิดแต่ควรจะลงมาระดับนำที่เป็นระดับกลาง รวมถึงระดับล่างด้วย

ในช่วงตลอดหลายสัปดาห์ที่ผ่านมาเรามักได้ยินคำว่า insider mediator หรือ “ผู้ไกลเกลี่ยที่เป็นคนใน” ซึ่งมีความพยายามจะให้ mediator ที่เป็นระดับกลางของสามเหลี่ยมนี้สามารถเชื่อมไปถึงระดับ track 1 (ยอดพีระมิด) ด้วย นั่นคือ เวลาบอกว่า inclusivity มันคือการรวมเอาคนที่มีความหลากหลายอัตลักษณ์เข้ามาอยู่ด้วยกัน ซึ่งรวมไปถึงระดับของผู้มีอำนาจในการตัดสินใจระดับบนด้วย เวลาบอกว่ามี **inclusivity** มันไม่ได้หมายถึงแค่แนวระนาบ แต่จะต้องพูดถึงในมิติที่เป็นแนวตั้งด้วย ซึ่งก็คือลูกศรสีแดงในภาพ

โจทย์สำคัญ คือ **ทำอย่างไรให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนในกระบวนการสันติภาพมากขึ้น และอะไรคือข้ออ่อนของการทำงานในเวลานี้ของเราในแง่ของการรวมเอาทุกฝ่ายเข้ามา?**

ชุดความรู้ IPP เป็นการสรุปความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสันติภาพจากวิทยากรซึ่งได้รับเชิญมาแลกเปลี่ยนในเวทีเรียนรู้ (Learning Platform) อันเป็นพื้นที่กลางที่ประกอบด้วยคนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีภูมิหลังและความเห็นทางการเมืองที่แตกต่าง หลากหลายมาร่วมพูดคุยกัน วง IPP นี้ริเริ่มขึ้นตั้งแต่ปี 2554 ด้วยความร่วมมือจากสถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่, สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, ศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, สถาบันสิทธิมนุษยชนและสันติศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล, สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า, ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้, มูลนิธิเบิร์กฮอฟ, และศูนย์ความร่วมมือทรัพยากรสันติภาพ